

nyiban használjuk fel, amennyiben az elmélyítésre alkalmas volt.

Soha jobb alkalom nem nyílik az iskolában a „szentistváni“ Magyarország, a „szentistváni gondolat“ megértetéséhez, érzékeltetéséhez, mint ez országos ünnepek kapcsán, s hogy ez mit jelent ma a magyar jövő szempontjából, azt — úgy gondolom — részletesebben nem kell fejtegetnem.

Fogasi Márton.

A magyar nyelv védelmében!

Az utóbbi időben egyre jobban lábra kapott a magyar nyelv használatában számos nyelvi helytelenség, magyartalanság és idegen szó. Ez ellen küzdenünk kell már az iskolában is, mert nyelvünkkel együtt elvész nemzetiségünk is! Támogatják e munkánkat a szakkörökön kívül a Tudományos Akadémia által kiadott *Magyarosan* című folyóirat igen hasznos közleményei, de egyes napilapok, sőt a rádió is.

Ma már nem kell hangsúlyozni, hogy a nyelv a nemzet legnagyobb szellemi kincse, egységének légszilárdabb biztosítója, összetartásának legerősebb köteléke, megmaradásának legbiztosabb záloga. Nyelvében él a nemzet, — mondja a magyar szállóige is.

A nyelv a nép lelkéből sarjadzik, ennek a léleknek titokzatos működéséből alakul, ennek a léleknek hű tükre, egyik legjellegzetesebb megnyilvánulása. A nyelvnek a nép lelkéből való sarjadzása az oka annak, hogy minden népnek a maga nyelve tetszik legjobban, épp úgy, mint ahogy minden anyának saját gyermeke tetszik a legjobban, sőt igen sok embernek azt sugallja helyi hazafisága, hogy saját szülőföldjének nyelve a legszebb.

A nyelv, s így a magyar nyelv is, mint a néplélek megnyilvánulásának egyik főeszköze, szoros összefüggésben van az illető nép egész lelkivilágával, életkörülményeivel, szokásaival, történetével, mindenkori művelődési viszonyaival. Szinte azt mondhatnánk: nyelvünk a legjobb kuttóje történelmünknek! Visszatükröződik benne vándorlásunk, más népekkel való keveredésünk, közvetlen vagy közvetett (szellemi) érintkezésünk, anyagi művelődésünk haladása. Imre Sándor mondja: Minden kor szellemisége, nemcsak főeszméi, hanem gondolkodás- és felfogásmódja, érzéseinek fokai, uralkodó szelleme, erkölce és szellemi jelenségei s gyengeségei nyomokat hagynak beszédünkön.

A magyar nyelvnek, mint általában minden nyelvnek, megvannak a maga egyéni sajátosságai. Legközelebbi rokonságban vagyunk azonban mégis — ezekben lesz tehát a miénkhez a legtöbb hasonlóság — a finnugor nyelvcsalád tagjaival, amelyhez tartozunk, ezek közül is rokonsági sorrendben a következőkkel leginkább: vogul és osztják nyelv, majd a zürjén és votják, a cseremiz, mordvin, finn és az észti, majd a lapp nyelvvel.

Nyelvünk sajátosságai közül csak egynéhányat említünk. Ilyenek az alanyi és tárgyias igeragozás (irok, irom, irjak, irjam); a birtokosnak személyragokkal jelölése (könyvem s nem az én könyvem); a birtoklásnak a van igével és birtokos személyraggal kifejezése (házam van s nem én nekem van egy ház); a határozóknak raggal jelölése (kerttől, kertben, kertre, kertig, stb.); a névutók hármas tagozódása (mellett, mellől, mellé, stb.); a hasonlító határozónak *-nál*, *-nél* raggal kifejezése (gyorsabb a szálló madárnál, stb.); egyes főnevek és határozószók fokozása (legvége, legteteje, odább, legarrább, stb.); a főnév *melléknévi* jelzős használata ilyen esetekben, mint például *mennykő* nagy rud, *szép szál* ember, stb.; a főnévi igenév ragozása (el kell adnom); az ilyen igeneves szerkezetek, mint például *dolga végeztével*, stb.; a ragozott ige főnévként használása (nagy *mersz*, *megálljt* kiált, stb.); ragozott igének képzővel való megtoldása (nemtörődömség, stb.); a névmások, mint birtokszók (nincs *semmin*k, van *valamij*ök, stb.); a melléknévi jelző ragtalan alakja (*nagy* állaté, *nagy* állatok, stb.); a jelzős határozószók (*édes* örömet, *nagyné*ha); stb., stb.

De nemcsak ilyen nyelvi sajátságok különböztetik meg nyelvünket más népek nyelvétől, hanem szókincsünk is, amelyben se szeri se száma az eredeti szónak, kifejezésnek, fordulatnak. (Például: búbánat, nőttön nő, keresvekeres, véges-végig; szemfüles, fékevesztett, szörmentén bánik vele, stb.)

Nyelvünknek azon kívül igen gazdag mássalhangzó rendszere is van. Két mássalhangzóval eredeti magyar szó nem kezdődik. Mivel magánhangzónk aránylag kevés van, jellemző nyelvünkre a hangzóilleszkedés (nagyság, vétség, stb.).

Mi az első szótagot hangsúlyozzuk még igekötős szónál is, a kiemelő hangsúly pedig rendszerint a jelzőn van, ami más népek nyelvében nem található meg.

Mindezen sajátságokat a nyelvközösség ösztönösen megőrzi, bármint változnak is az idő folyamán a nyelv egyes jelenségei. Az is bizonyos azonban, hogy a nyelv jelenségeinek megváltozása igen gyakran idegen nyelvek, sokszor pedig ismeretlen hatásnak eredménye. Különösen

az európai nyelvek egymásra való kölcsönös hatása válik ma egyre jobban érezhetővé, és kétségtelen, hogy ennek a kölcsönös hatásnak egyre jobban stilusbeli hasonulás és kiegyenlítődés lesz az eredménye. Ez a hasonulás sokszor elkerülhetetlen s nem káros mindaddig, míg nyelvünk szellemével, nyelvi sajátosságainkkal és népünk gondolkodásával s felfogásával nem ellenkezik.

Az iskolai nyelvművelésnek az a feladata, hogy a nyelv ősi szellemén őrkdjék, távol tartson tőle, illetőleg küszöböljön ki belőle olyan változásokat, olyan idegen hatásokat vagy nyelvi eltévelyedéseket, amelyek ezt a szellemet megrontják, és hogy megjavítson olyan elterjedt jelenségeket, amelyek ebbe a szellembé beleütköznek. E törekvésünk persze nem mindig jár sikerrel, hiszen a nyelv fejlődésén nem uralkodhatunk. De a nyelvközösség kellő felvilágosításával és megfelelő irányításával igen sok eredményt érhetünk el!

(Folytatjuk.)

Komáromi Géza.

Magyar nyelv

Csodás, mint a végtelen nagy	Huj, huj, hajrá! — ősök torkán
Tenger árja,	Vad vihar kél.
Mely az eget és a földet	Huj, huj, hajrá! — mint az orkán
Körülzárja.	Száguld a szél.
Mindent, mit az ég s föld mutat	S harcok multán, édesem:
— Gondolatot s érzésutat, —	Ülj ölembé csendesen...
Olyan szépen kifejez,	Mindent, mindent kifejez:
Csodálatos szép nyelv ez.	Varázslatos szép nyelv ez.

Mely nyelv tudná kifejezni:	Sóhajt, mint a párját váró
Édesanyám,	Hú szerető.
Édes fiam, édes lányom,	Simogat, mint selymes szárnyu
Édesapám?	Lenge szellő.
Égi himnusz, zengő szózat,	Vad-vigadó, bus hallgató,
— Művész kedvére játszódhat	— Kacagató, megrikató...
Mindent, mindent kifejez:	Mindent, mindent kifejez:
Csodálatos szép nyelv ez.	Istenáldotta nyelv ez!

Melnár Sándor.

